

1 Uporedna analiza osnovnih konvertora

Dosadašnja analiza osnovnih prekidačkih konvertora pokazala je da svaki od njih ima dva režima rada:

kontinualni (CCM, Continuous Conduction Mode) u kome dioda provodi tokom celog intervala vremena kada je prekidač isključen i izlazni napon ne zavisi od izlazne struje

diskontinualni (DCM, Discontinuous Conduction Mode) u kome dioda provodi samo tokom dela intervala vremena kada je prekidač isključen, a tokom preostalog dela tog intervala ne vode ni prekidač ni dioda; izlazna struja se može izraziti u funkciji izlaznog napona, ulaznog napona, faktora ispunjenosti pobudnih impulsa prekidača D i parametara kola f_S i L .

Granica između kontinualnog i diskontinualnog režima provođenja određena je kritičnom vrednošću struje potrošača, koja je za sva tri osnovna konvertora data sa

$$I_{CRIT} = \frac{V_{IN}}{2f_S L} D(1 - D).$$

Kod buck i boost konvertora izlazna struja je pozitivna i konvertor provodi u kontinualnom režimu ako je $I_{OUT} > I_{CRIT}$. U suprotnom, konvertor je u diskontinualnom režimu, za $I_{OUT} < I_{CRIT}$. Kod buck-boost konvertora, prema usvojenim referentnim smerovima izlazni napon i izlazna struja su negativni, pa je buck-boost konvertor u kontinualnom režimu za $-I_{OUT} > I_{CRIT}$, a u diskontinualnom za $-I_{OUT} < I_{CRIT}$. Kako bi za sva tri konvertora uslov koji određuje režim rada imao istu formu, povoljno je kriterijum izraziti u funkciji $|I_{OUT}|$, pa je tako konvertor (bilo koji od tri osnovna) u kontinualnom režimu za $|I_{OUT}| > I_{CRIT}$, a u diskontinualnom za $|I_{OUT}| < I_{CRIT}$. Na granici između dva režima važe jednačine i jednog i drugog režima provođenja, što je povoljno iskoristiti za proveru dobijenih jednačina.

Izrazi za izlazni napon u kontinualnom režimu i izlaznu struju u diskontinualnom režimu rada su za sva tri osnovna konvertora zbirno prikazani u tabeli 1.

Tabela 1: Izrazi za V_{OUT} u kontinualnom i I_{OUT} u diskontinualnom režimu rada

konvertor	CCM, $ I_{OUT} > I_{CRIT}$	DCM, $ I_{OUT} < I_{CRIT}$
	V_{OUT}	I_{OUT}
buck	$D V_{IN}$	$\frac{D^2 V_{IN}}{2f_S L} \frac{V_{IN} - V_{OUT}}{V_{OUT}}$
boost	$\frac{1}{1 - D} V_{IN}$	$\frac{D^2 V_{IN}}{2f_S L} \frac{V_{IN}}{V_{OUT} - V_{IN}}$
buck-boost	$-\frac{D}{1 - D} V_{IN}$	$\frac{D^2 V_{IN}}{2f_S L} \frac{V_{IN}}{V_{OUT}}$

Iz izraza prikazanih u tabeli 1 se uočava da oni osim razlika imaju i puno sličnosti: izlazni napon je u svim slučajevima proizvod ulaznog napona i racionalne funkcije po D ; u diskontinualnom režimu rada izlazna struja je data kao proizvod $D^2 V_{IN} / (2f_S L)$ i racionalne funkcije po V_{IN} i V_{OUT} koja nema fizičku dimenziju. Ove činjenice otvaraju prostor da se izvrši normalizacija izraza kako bi se pojednostavila njihova forma i kasnija manipulacija.

2 Normalizacija

Normalizacija je postupak u kome se fizičke veličine u izrazima predstavljaju neimenovanim brojevima koji se dobijaju deljenjem određene fizičke veličine izabranom baznom (osnovnom) vrednošću (*base quantity*). Bazne vrednosti se biraju tako da imaju istu fizičku dimenziju kao i veličina koju normalizuju i da normalizacija ima neki smisao, npr. pojednostavljenje zapisa izraza. Za izraze date u tabeli 1 povoljno je napone normalizovati prema

$$M_X \triangleq \frac{V_X}{V_{IN}}$$

gde M_X predstavlja normalizovanu vrednost napona V_X . Struje je povoljno normalizovati sa

$$J_X \triangleq \frac{2f_S L}{V_{IN}} I_X$$

gde J_X predstavlja normalizovanu vrednost struje I_X .

Kada se završi računanje sa normalizovanim izrazima, u fizičku realnost se dobijeni rezultati vraćaju postupkom denormalizacije koji je dat sa

$$V_X = M_X V_{IN}$$

za napone i

$$I_X = J_X \frac{V_{IN}}{2f_S L}$$

za struje.

Osim normalizacije napona i struja, u energetskej elektronici se često normalizuje i vreme. Na primer, faktor ispunjenosti pobudnih impulsa prekidača D je normalizovano trajanje intervala vremena tokom koga je prekidač uključen u odnosu na periodu prekidanja: $D \triangleq t_{Son}/T_S$.

3 Normalizovani izrazi za izlazne promenljive

Uvođenjem normalizacije izlazni napon je predstavljen odnosom izlaznog i ulaznog napona

$$M = \frac{V_{OUT}}{V_{IN}}$$

koji se još naziva i odnos konverzije (*conversion ratio*). Izlazna struja se predstavlja sa

$$J_{OUT} = \frac{2f_s L}{V_{IN}} I_{OUT}$$

dok se kritična izlazna struja pri kojoj konvertor menja režim provođenja predstavlja jednostavnim izrazom

$$J_{CRIT} = D(1 - D).$$

Normalizovani izrazi za izlazni napon u kontinualnom i izlaznu struju u diskontinualnom režimu rada za tri osnovna prekidačka konvertora su prikazani u tabeli 2 i po formi su jednostavniji od izraza iz tabele 1. Osim toga, broj promenljivih je smanjen: izrazi iz tabele 2 povezuju M , D i J_{OUT} , dok su u izrazima u tabeli 1 učestvovali V_{IN} , V_{OUT} , D , f_s , L i I_{OUT} . Dakle, broj promenljivih je sa šest sveden na tri.

Tabela 2: Normalizovani izrazi za M u kontinualnom i J_{OUT} u diskontinualnom režimu rada

konvertor	CCM, $ J_{OUT} > J_{CRIT}$	DCM, $ J_{OUT} < J_{CRIT}$
	M	J_{OUT}
buck	D	$D^2 \frac{1 - M}{M}$
boost	$\frac{1}{1 - D}$	$D^2 \frac{1}{M - 1}$
buck-boost	$-\frac{D}{1 - D}$	$D^2 \frac{1}{M}$

4 Izrazi za izlazni napon u zavisnosti od izlazne struje i D

Normalizovani izrazi dati u tabeli 2 su povoljni za manipulaciju i analizu. Prva analiza koja će biti prikazana daje normalizovan izlazni napon u funkciji J_{OUT} i D . Rešavanjem izraza za J_{OUT} u diskontinualnom režimu po M , dobijaju se izrazi dati u tabeli 3. Izrazi omogućavaju direktno izračunavanje izlaznog napona konvertora ako su opterećenje J_{OUT} i upravljačka promenljiva D poznati.

Tabela 3: Izrazi za M u kontinualnom i diskontinualnom režimu rada u zavisnosti od J_{OUT} i D

konvertor	CCM, $ J_{OUT} > J_{CRIT}$ M_{CCM}	DCM, $ J_{OUT} < J_{CRIT}$ M_{DCM}
buck	D	$\frac{D^2}{D^2 + J_{OUT}}$
boost	$\frac{1}{1 - D}$	$1 + \frac{D^2}{J_{OUT}}$
buck-boost	$-\frac{D}{1 - D}$	$\frac{D^2}{J_{OUT}}$

Rezultati iz tabele 3 su predstavljeni na slikama 1, 2 i 3 kao parametarske familije krivih $M(J_{OUT})$ sa D kao parametrom. Na slikama je prikazana i granica između kontinualnog i diskontinualnog režima rada kao kriva $J_B(M_B)$ prikazana crvenom linijom u $M(J_{OUT})$ ravni. Kriva se dobija izražavanjem D u $J_{CRIT} = D(1 - D)$ preko M prema izrazu za $M(D)$ za odgovarajući konvertor u kontinualnom režimu rada, koji važi i na granici između dva režima, kako je već bilo napomenuto. Ovako su određene granice između režima rada u $M(J_{OUT})$ ravni i to

$$J_B = M_B(1 - M_B)$$

za buck konvertor,

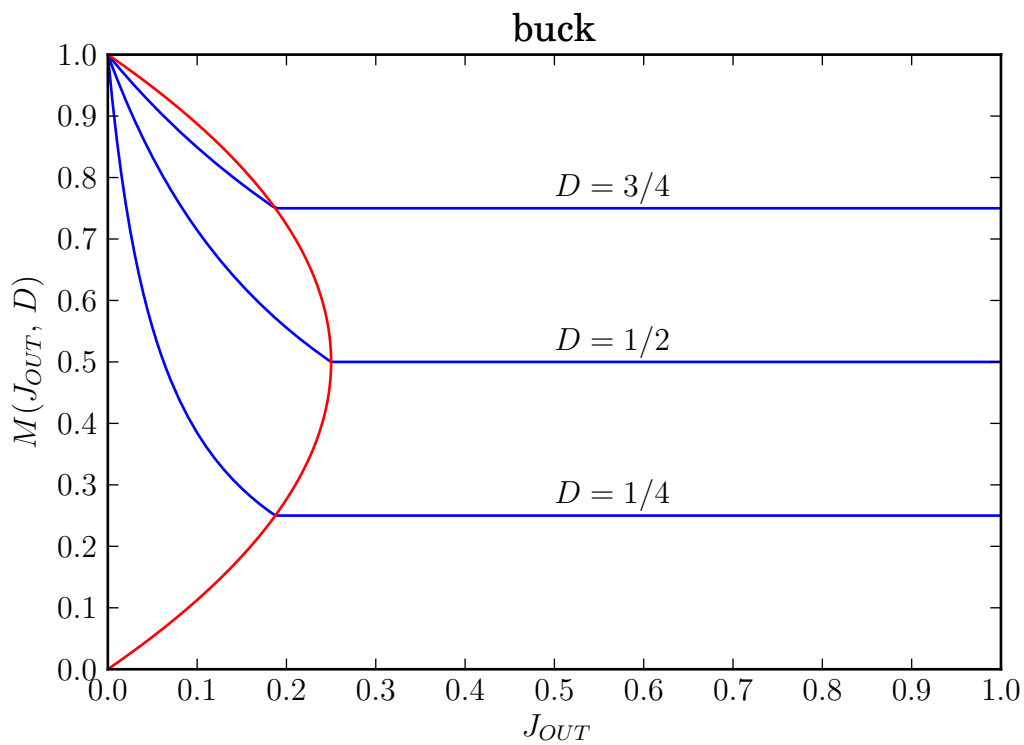
$$J_B = \frac{M_B - 1}{M_B^2}$$

za boost konvertor, i

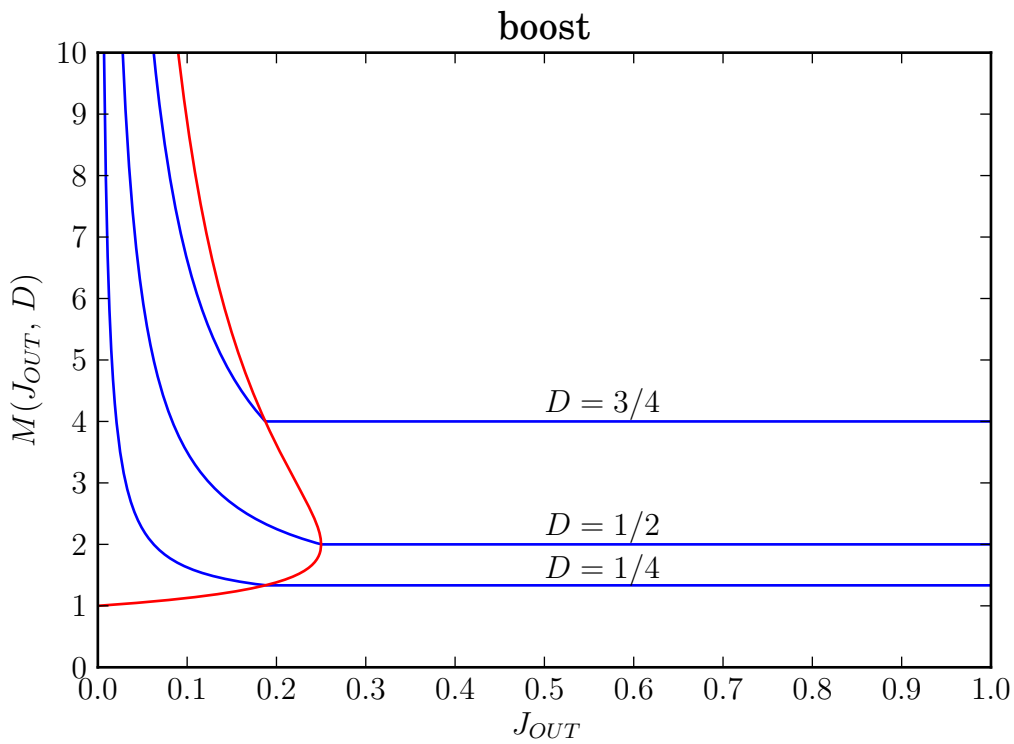
$$J_B = \frac{M_B}{(M_B - 1)^2}$$

za buck-boost konvertor. Indeks B (boundary) je korišćen da označi da je reč o vrednostima na granici između dva režima rada.

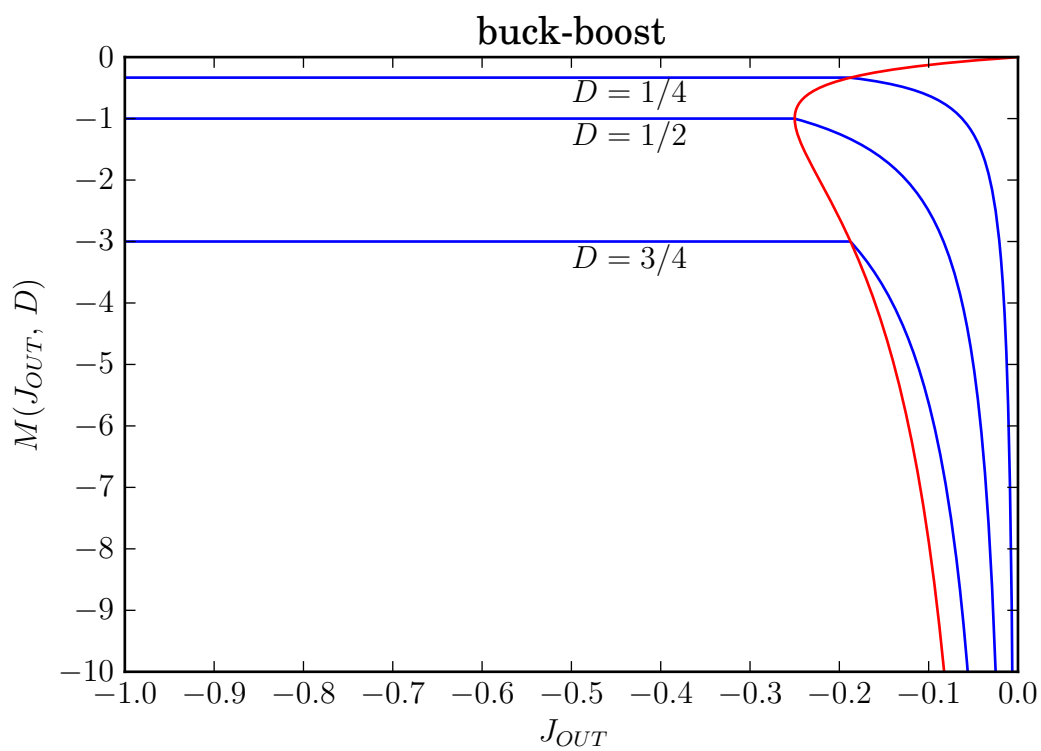
Prikazani rezultati opisuju uobičajena laboratorijska ispitivanja konvertora, kada se zadaje D kao konstanta, a varira izlazna struja. Vidi se da je kod buck konvertora za zadato D izlazni napon ograničen na $V_{OUT} \leq V_{IN}$, dok kod boost i buck-boost konvertora $|V_{OUT}| \rightarrow \infty$ kada $J_{OUT} \rightarrow 0$, pa valja biti oprezan da pri upravljanju sa konstantnim D ne dođe do isključivanja potrošača.

Slika 1: Buck konvertor, $M(J_{OUT}, D)$

Slika 2: Boost konvertor, $M(J_{OUT}, D)$

Slika 3: Buck-boost konvertor, $M(J_{OUT}, D)$

5 Izrazi za D u zavisnosti od izlazne struje i izlaznog napona

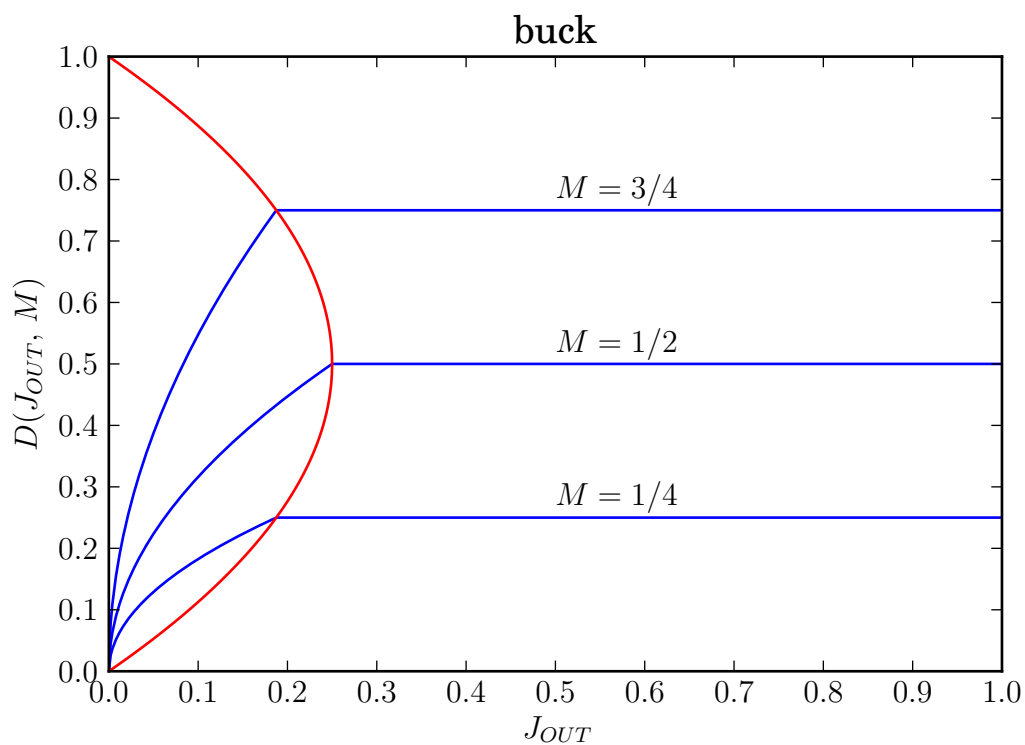
U odnosu na izraze prikazane u prethodnom poglavlju, za praksu su mnogo značajniji izrazi u kojima se D daje u funkciji zadanog M i J_{OUT} , pošto se u praksi gotovo uvek zahteva da konvertor ima sistem automatskog upravljanja koji promenom D održava izlazni napon konstantnim, bez obzira na promene izlazne struje. Stoga je povoljno izraze za M i J_{OUT} iz tabele 2 rešiti po D . Ovakva transformacija izraza je prikazana u tabeli 4. Takođe, u tabeli su dati izrazi za J_{CRIT} pri kojoj se konvertor nalazi na granici između kontinualnog i diskontinualnog režima rada izraženi preko M za odgovarajući konvertor. Izrazi se dobijaju slično kao granična kriva $J_B(M_B)$ u prethodnoj analizi, uz izuzetak znaka kod buck-boost konvertora, pošto je J_{CRIT} definisano tako da $J_{CRIT} > 0$.

Iz izraza prikazanih u tabeli 4 se vidi da u kontinualnom režimu fiksiranoj vrednosti M odgovara fiksirana vrednost D (što u praksi nije sasvim tačno, zbog gubitaka će D malo zavisiti od J_{OUT}), dok u diskontinualnom režimu za sva tri konvertora je D proporcionalno $\sqrt{J_{OUT}}$.

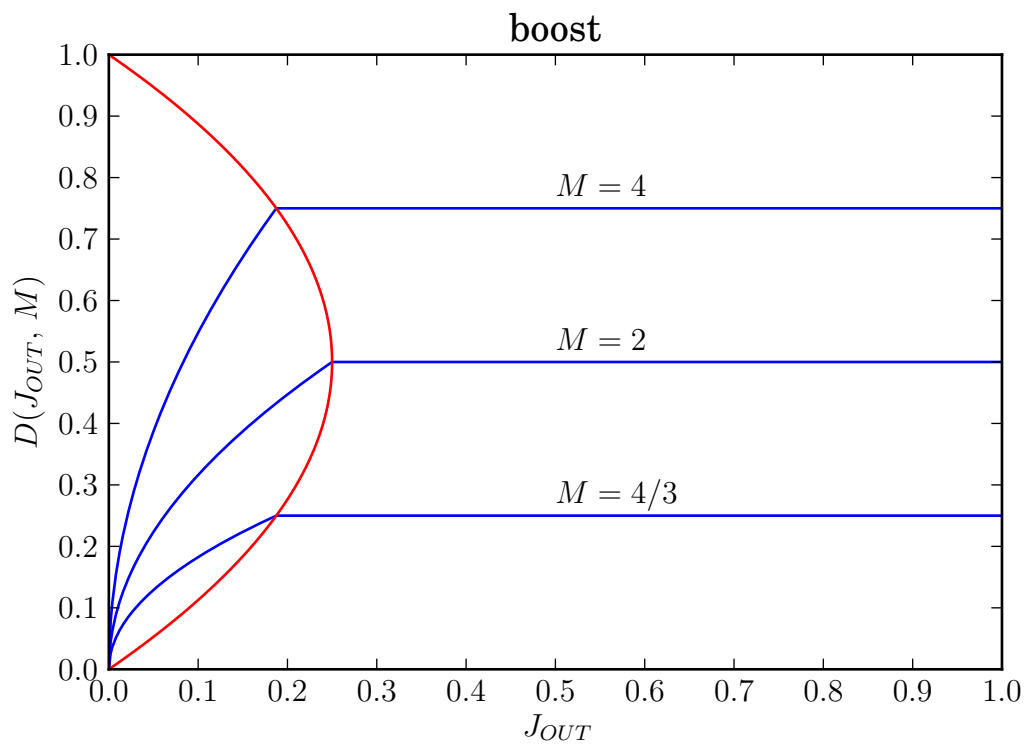
Tabela 4: Izrazi za D u kontinualnom i diskontinualnom režimu rada u zavisnosti od J_{OUT} i M

konvertor	CCM, $ J_{OUT} > J_{CRIT}$	DCM, $ J_{OUT} < J_{CRIT}$	J_{CRIT}
	D_{CCM}	D_{DCM}	
buck	M	$\sqrt{\frac{M}{1-M} J_{OUT}}$	$M(1-M)$
boost	$\frac{M-1}{M}$	$\sqrt{(M-1) J_{OUT}}$	$\frac{M-1}{M^2}$
buck-boost	$-\frac{M}{M-1}$	$\sqrt{M J_{OUT}}$	$-\frac{M}{(M-1)^2}$

Na osnovu rezultata iz tabele 4 prikazana je zavisnost $D(J_{OUT})$ kao parametarska familija krivih sa M kao parametrom za sva tri osnovna konvertora na slikama 4, 5 i 6. Na krivima je crvenom linijom ucrtana granica između kontinualnog i diskontinualnog režima rada $J_B = D_B(1 - D_B)$ za buck i boost konvertor, odnosno $J_B = -D_B(1 - D_B)$ za buck-boost konvertor. Krive su za sva tri konvertora po obliku veoma slične, ali odgovaraju veoma različitim vrednostima parametra M u zavisnosti od tipa konvertora.

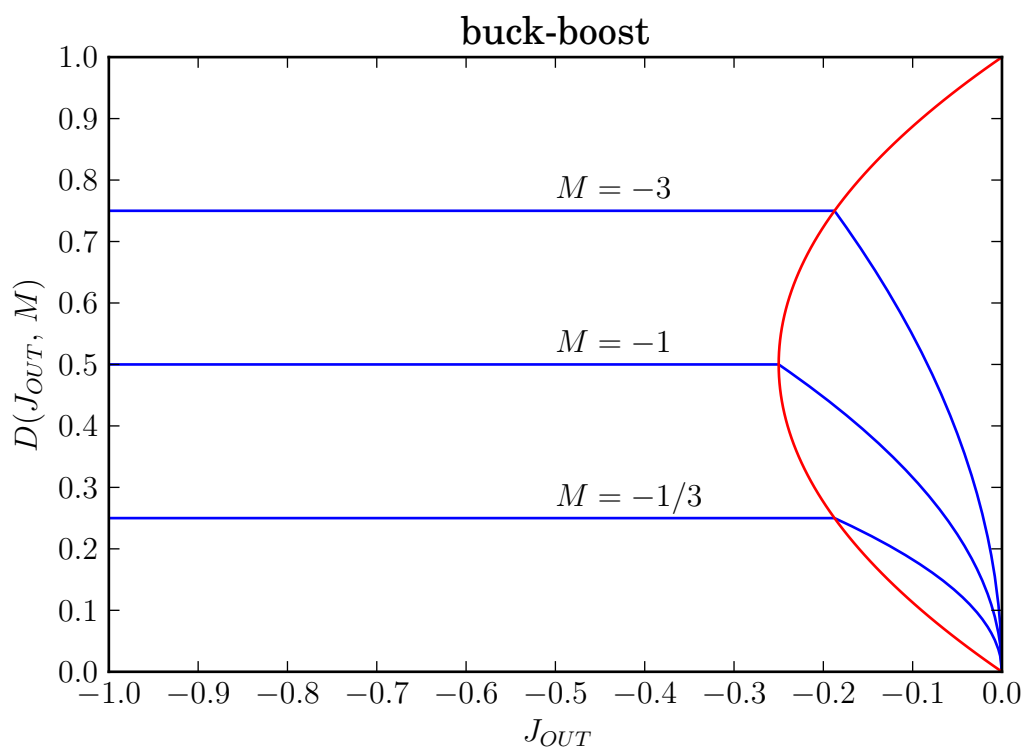

Slika 4: Buck konvertor, $D(J_{OUT}, M)$

Slika 5: Boost konvertor, $D(J_{OUT}, M)$

Slika 6: Buck-boost konvertor, $D(J_{OUT}, M)$